„Radomer-Kielcer Leben“ 13 (353) „Należytość pocztową uiszczono ryczałtem“ VIII-ער יאָהרגאַנג פּרייז 25 גראָשען

ראַדאָמער-קעלצער לעבן

הײנט 8 זײטן.

Radom, dnia 27 Marca 1931 r.

ראַדאָם, פרייטאָג ט' ניסן תרצ"א

Redakcja i Administracja
Radom, Szwarlikowska 20.

Oddział w Kielcach.

אַנאָנסען - פּרייז:
אין מילימעטער שורה: פאַרן טעקסט 40 גר.
" " " אין " 60 "
" " " נאָכ'ן " 25 "
די 1-טע און לעצטע זייט ענטהאַלטען 8 שפּאַלטען
אין טעקסט 4 "

די חעהרטע פרוי **עלקעלע גאָלדבערג** מיט איהר פאַמיליע
צו די האָכצייט פון זייער יונגסטער טאָכטער
און שוועסטער
טאָבטשע מיט ה' **י. צוקער** אויס וואַרשא
ווי אויך צו די תנאים פון איהר זוהן און ברודער, אונזער קאַסירער
הלל גאָלדבערג מיט פר"ל **גיטל בלאַוואַט** אויס לאָדז
ווינשען מיר פיעל גליק און נחת.

דאָס פערסאָנאַל פון די פירמע
א. גאָלדבערג עט זעהנע

פ"ר צביה סאַמעלסאָהן, פייטשע גאָלדפאַרב, ליבע רייך, ה"ה: הערשיל געלדבערג, אהרן גוטמאַן, שמואל צוקער, יעקב פריליך, לייביש זיגמאַן, לייביש האַבערמאַן, ישראל דוד ניימאַרק, דוד רייך, לייזער ציטרינאָוויטש, טוביה ציטרינאָוויטש, ישראל שטערנבערג, שלמה ראַקאָטש, ווינוועל יבוצה, שמעון גוטמאַן, אפרים רייך.

אונזערע הערצליכסטע גליקווינשען דער וו. פרוי ע. גאָלדבערג
צו דער האָכצייט פון איהר טאָכטער **טאָבטשע**
און צו די תנאים פון איהר זוהן **הלל**
מיר ווינשען די יונגע פּאָרלעך, אַז גליק און צופרידענהייט
זאָלען בעגלייטען זייער נייעם לעבענס וועג.

בנימין רייך עט פרוי.

דעם גרינדער פון האַנדווערקער-קלוב אונזער ח'
משה רובינשטיין מיט זיין **פרוי**
צו דער האָכצייט
פון זייער ליבע טאָכטער **סאַלאַ רובינשטיין**
— מיט ה' —
אַלעקסאַנדער ראָטענבערג
וועלכע איז פאָרגעקומען פרייטאָג דעם 20/3
ווינשען מיר זיי פיעל נחת
און דעם יונגען פּאָרל א בליהענדע צוקונפט.

חיים קאַרמאַן עט פרוי	**משה וואַרשאַור** עט פרוי
צמח גוטמאַן עט פרוי	**מאָטעל שולדמאַן** עט פרוי
זינדעל ראַזיצקי עט פרוי	**פישל פרידמאַן** עט פרוי
יוסף לייב ראָזענבוים עט פרוי	**אבא קאָטץ** עט פרוי
ישראל ווײדמאַן עט פרוי	**יודע פוטערמאַן** עט פרוי
צאַלקע בלייוואַס עט פרוי	**פסח ווייסבארד** עט פרוי
יצחק שניידער עט פרוי	**יצחק וואָלאַנאָווסקי** עט פרוי
מאַקס טשעחאַנאָווסקי עט פרוי	**מאַקס בוירמייסטער** עט פרוי
יאָסיל פרידמאַן עט פרוי	**יאַקוב פייגענבוים** עט פרוי
יאַנקיל פישמאַן עט פרוי	**י. י. מאַגנישעווסקי** עט פרוי
יאָסיל פּאָטאַזשניק עט פרוי	**שלמה פישמאַן** עט פרוי.

צוליב דער חתונה, וועלכע איז פאָרגעקומען דעם 16 מערץ 1931
פון מיין ליעבען שוואָגער
משה פלטיאל צווייגענבערג
מיט מיין ליבע קוזינקע
בעלאַ זילבערשפּאָרן
שענק איך אָנשטאָט בלומען 200 זלאָטעס פאַר אָרימע בכבוד'ע יודען
פון ראַדאָם, א דאַנק דער אינטערווענץ פון ר' שמואל קאָרמאַן.

יאַנקיל בלאָשטיין
ראַדאָם — איידעם פון ר' **הירשל פיליווער** ז"ל

Czystość — to zdrowie!

DLACZEGO

wszyscy oddają swoją **garderobę** do prania lub farbowania tylko do firmy

O. R. HEMPEL

firma egzystuje **1880 r.**

farbiarnia parowa i pralnia chemiczna

FILJE: ul. Żeromskiego 1, ul. Żeromskiego 37 tel. 520
ul. Staromiejska 2, FABRYKA ul. Staromiejska 7 (d.5) tel. 52?

DLATEGO

że garderoba, uprana, lub ufarbowana w zakładach chemicznych **O. R. Hempel** wychodzi zawsze jak nowa.

Ceny przystępne — Robota solidna

קמחא.

עס איז אָהן ספק איבריג צו בעטאָנען די בעדייטונג פון דעם דאָזיגען טראַדיציאָנעלען וואָרט, צו וועלכען עס זענען געהאָנגען די אויגען פון הונדערטער אָרימע יודישע פאַמיליעס, וועלכע שטעהען איצט מיט'ן גרעסטען אומעט פון זייערע הערצער און וואַרטען אויף דעם.

מיר וויסען וואָסערע צייט היינט איז וואָסערע שרעקליכע ביטערע צייט מיר לעבען איבער און מיר קענען זיך גאַנץ לייכט פאָרשטעלען ווי עס זעהט אויס דאָס לעבען (ערגער ווי דער טויט) אין די אָרימע יודישע וואוינונגען, איבערהויפט אין די בכבוד'ע הייזער.

יאָ, אַמאָל זענען געווען געצעהלטע, מען האָט זיי געקענט מיט די פינגער אָבצעהלען די דאָזיגע בכבוד'ע געדריקטע יודישע פאַמיליעס. אחד בעיר ושנים במשפחה זענען זיי געווען אין מען האָט זיך טאַקע מיט זיי גאַנץ ערנסט פערנומען, מען האָט געזוכט מיטלען ווי אזוי זיי צו אונטערשטיצען או זיי זאָלען דאָס כלל נישט וויסען. אַז זייער בלוט זאָל פאַר חרפה נישט פערגאָסען ווערען, און היינט צו טאָג זענען זיי ליידער זיך מתרבה, מיט יעדען טאָג ווערט זייער צאָהל אַלץ גרעסער און גרעסער און ס'איז טרויריג, זעהר טרויריג.

און ווען א גאַנץ יאָהר מוטשען זיי זיך אדורך, ווען אין וואָכענטאָג לעבט מען אדורך מיט אַ שטיקעל פרוקען ברויט און עטליכע קאַרטאָפעל, וויל מען דאָך אָבער פאָר'ט אין פסח, דעם זמן חירותנו ווענינגסטענס פיהלען אַ טעם פון יום־טוב, וויל מען דאָך זיצענדיג אויפ'ן סדר און דערמאָנענדיג זיך זייערע אַמאָליגע גוטע צייטען, ווענינגסטענס האָבען מצה צו רער זעט, און דאָס קען זיי נאָר געבען די „קמחא".

עס איז אַן אַלטע פון דורות לאַנג איינגעפיהרטע טראַדיציע דאָס געבען נדבות אויף קמחא דפסחא, און עס איז קיין ספק נישט, אַז ווען אונזערע קדמונים האָבען דעם דאָזיגען שעהנעם און טראַדיציאָנעלען מנהג געשאַפען האָט זיי נישט געקענט קומען אויפ'ן געדאַנק אין וועלכען גרויסען אומפאַנג און וועלכע גרויסע בעדייטונג די גרויסע קמחא וועט האָבען, עס זענען דאָך קיינמאָל, איבערהויפט אין די פאָריגע דורות אזעלכע אונואָרמאַלע צייטען נישט געווען, די יודישע מאַסען האָבען קיינמאָל נישט אין אזעלכע קריטישע עקאָנאָמישע בעדינגונגען געלעבט, און איצט איז דאָס טאַקי א לעבענס־פראַגע, א פראַגע פון דערהאַלטען ביים לעבען הונדערטער בכבוד'ע יודישע פאַמיליעס, וועלכע ווילען עס געוויס נישט איבערהאַלטען אויב מען וועט זיי נישט העלפען כאָטש טיילווייז צו קענען אַנגרייטען אויף פסח.

דער קמחא־אָבצאָהל איז געווען מכמה דורות איינגעפיהרט כמעט אין אַלע יודישע קהלות. מיט יאָהרען צוריק איז דער מנהג געווען אויך איינגעפיהרט ביי אונז אין ראַדאָם. אין די לעצטע יאָהרען אָבער צוליב דעם, וואָס די יודישע עקאָנאָמישע לאַגע ווערט וואָס אַ מאָהל ערגער און טרויריגער און די צאָהל בעדערפטיגע צעוואַקסען זיך צו ריזיגע ציפערען, איז דער פערנעם פון דעם ענין קמחא אזוי אויסגעברייטערט געוואָרען, אַז ער איז איבערגעגאַנגען אין אַ ברייט געזעלשאַפטליכען מאַשטאַב מיט'ן נאָמען פסח־אַקציע און בכדי צו רעאַליזירען אַזאַ אַקציע מוז זיך דערמיט מטפל זיין אַ ספּעציעלע הילפס־געזעלשאַפט בשותפות מיט דער קהלה.

אין ראַדאָם ווערט די קמחא־טראַדיציע דורכגעזעצט דורך דער פערדינסטפולע געזעלשאַפט „עזרה", וועלכע זאַמעלט צווישען דער יודישער בעפעלקערונג פרייוויליגע נתינות. אמת די שפענדונגען וואָס די שטאָדט גיעט לטובת דער פסח־אַקציע טראָגען נישט דעם אָפיציעלען קמחא־כאַראַקטער, אָבער דער אינהאַלט איז דאָך עהנליך צו דער דורות־לאַנגער טראַדיציע, וואָס האָט זיך אויסגעדריקט אין דעם. וואָס קויפענדיג מצות, אָדער מעהל אויף מצות אויף פסח, האָט יעדער יוד זיך זעלבסט בעשטייערט מיט אַזאַ מין מעשר־אָבצאָהל פאַר אַנדערע אומפערמעגליכע יודען, אין וועלכע ער האָט אויך געדענקט בשעת ער האָט זיך בעזאָרגט מיט מצות.

זאָל זיך דעריבער קיינער נישט אויסשליסען, ווער עס האָט נאָר ווי עס איז די מעגליכקייט דאַרף זיך אונבעדינגט בעטייליגען מיט זיין נתינה אין דער פסח־אַקציע, אָדער אין דער כמו קמחא, וואָס „עזרה" פיהרט דורך מיט אזוי פיל מיה און אַנשטרענגונגען.

י. פ.

— די — שענסטע
טאַפּעטען
צו זעהר ביליגע פרייזען קען מען נור בעקומען
אין דער לאַנג־יעהריגער פירמע
ש. שטיינמאַן
ראַדאָם, לובלינער 21.

טאג־בוך
פון א ראדאמער זעלבסטמערדער

אין פויערישען הייזעל וואָס האָט זיך געפונען אין אַ פערוואָרפען דאָרף אוועק אין דער זייט און אָרייגערוקט פון נאָרמאַלען טראַקט, האָבען מיר זיך אויפגעהאַלטען עטליכע טעג. מיר האָבען מורא געהאַט אַ טריט ארויסצושטעלען טאָמער בעגעגענט אונז עמיצער אַ בעקאַנטער, אָדער אַ אומבעקאַנטער ווען אונזער בעהעלטעניש קען אויסזעהן פערדעכטיג.

ווען עמיצער פון אונז האָט געוואָלט אָדער געברויכט ארויסגעהן האָט ער עס אָבגעלעגט אויף ביינאַכט, ווען איבערן דאָרף העננט א געדיכטע פינסטערניש, ווען אין מענש דעם צווייטען קאָן נישט דערקענען. געברענגט פאַר אונז אַלע נויטיגע זאַכען ווי, עסען טרינקען, פאַפּיראָסען, האָט דער אַלטער פויער. ער איז געווען אונזער שליח און ערלעדיגט אַלע אונזערע ענינים. אָבער די גאַנצע צייט האָבען מיר זיך פערהאַלטען שטרענג בסוד. מיר האָבען מיט'ן פויער גאָרנישט איינגעטענה'ט. אפילו צווישען אונז האָבען מיר זיך אויפגעפיהרט זעהר פאָרזיכטיג און נישט ארויסגעלאָזט קיין איבעריג וואָרט. דער פויער האָט געברענגט קאָרטען און די חברה, אויסער איך, האָבען צוליב צייט־פערטרייב געשפילט גאַנצע טעג אין קאָרטען. ערשט שפעט ביינאַכט, ווען דאָס אַלטע פוירישע פאָר־פאָלק איז אנטשלאָפען געוואָרען און גוט געכראָפעט, האָט דער עולם זיך אָפענהערציג צושמועסט און געטראַכט וועגען ווייטערדיגע פּלענער, וואָס מיר זאָלען שפעטער טוהן.

איינמאָהל ווען מיר האָבען אזוי אַלע שטיל געשמועסט צווישען זיך. ס'איז געווען שוין שפעט ביינאַכט, האָבען מיר פּלוצלינג דערהערט אַ שטאַרק גערודער אין דרויסען. די קולות, וואָס האָבען צו אונז אריינדערגרייכט זענען געווען שאַרף און בעפעהלעריש. מ'האָט גלייך דערקענט, אַז אין דאָרף איז געקומען מיליטער, ווענינגסטענס פערשטעהער פון דער מאַכט. דאָס גערודער האָט זיך געטראָגען נישט ווייט פון אונזער הייזעל. צו־ערשט האָט מען בלויז געהערט אַ מיש־מאַש פון אַ סך קולות, וואָס אַ מאָהל האָבען מיר געהערט דייטליכער רעדען און דערנאָך אויך אַ הירזשען פון פערד און שווערע פאָדקאָוועס־טריט פון מענשען. מיר זענען געוואָרען ביז טויט־דערשראָקען. דער קאָרטען־שפּיעל איז גלייך איבערגעריסען געוואָרען און ס'איז צוגעפאַלען אזא שטיפע, אָנגעצויגענע שטילקייט, אַז יעדער האָט געהערט דאָס אָטהעמען פון זיין אייגען האַרץ. מיין איידעם, דער קאָמיסאַר, איז געוואָרען טויט־בלייך און געבליבען זיצען אינגאַנצען ווי געלעהמט. מיט האַרץ־קלאַפּעניש האָט ער קוים ארויסגעשטאַמעלט די ווערטער:

— מיר זענען פערלוירען, מ'האָט אונז נאָכשפּיאָנירט און געפאַקט, איצט זענען מיר אַלע קאַפּוט. —

אין אונזער גרופּע איז געווען צוויי טשעקאַ־בעאַמטע, וואָס מיין איידעם האָט מיטגענומען צו־הילף. זיי זענען געווען רוסען און די וואָס האָבען אויסגעפיהרט די עקזעקוציע איבער פיניעלע ראַדצמינר און די איבריגע פיער ארעסטאַנטען. די זעלבע צוויי

פוילען אויפ׳ן וועלט-יריד.

(ספעציעל פאר׳ן „ראדאמער · טעלצער לעבען״.)

אויפ׳ן לייפציגער יריד, וואס איז נאר וואס אבגעהאלטען געווארען, האט די פוילישע אויסשטעלונג גאר שטארק אויסגענומען. מ׳האט קלאר געזעהן, אז פוילען האט אין דער לעצטער צייט שטארק ענטוויקעלט איהר אינדוסטריע און בעמיהט זיך מיט כל-ערליי כחות אריינצודרינגען אין די צענטרען פונ׳ם וועלט-האנדעל.

אייער קארעספאנדענט איז אויפגענומען געווארען פונ׳ם פוילישען גענעראל-קאנסול ד״ר אינזש. אדאמקיעוויטש אין לייפציג, וועלכער איז בעקאנט אלס איינער פון די גרעסטע ווירטשאפטס-פאל קער פון פוילען, און האט מיט איהם געהאט א שמועס איבער די ווירטשאפטליכע בעציהונגען צווישען פוילען און דייטשלאנד און איבער די ווירטשאפטליכע מעגליכקייטען אין פוילען.

„איך האף — האט דר. אדאמקיעוויטש געזאגט — אז מיט דעם בעשטעטיגען דעם דייטש-פוילישען האנדעלס-אבמאך, וועלכעס וועט האפענטליך באלד געשעהן אין ביידע מלוכות, וועט זיך די ווירטשאפטליכע לאגע אין ביידע לענדער פערבעסערען. פוילען ליידט נישט נאר פון דער אלגעמיינער ווירטשאפטסלאגע, וועלכע האט דאך ארומגענומען די גאנצע וועלט, נאר אויך פון דעם זינקען פון די פרייזען אויף לעבענספיטלען. די דאזיגע ירידה האט אין פוילען אנגעמאכט א גרויסען חורבן, ווייל די הויפטמיטלען, וועלכע זענען פערוועגדעט געווארען אויף צו צאהלען פאר אלע איינגעפיהרטע סחורות, זענען פארט געווען לאנדעס-פראדוקטען פון אלע מינים, וועלכע פוילען פערמאגט לרוב און קען ארויספיהרען א גרויסען צאהל.

אמבעסטען זעהט מען דאס, אז בשעת פוילען האט פריהער ארויסגעפיהרט קיין דייטשלאנד מעהר ווי פופציג פראצענט פון זיין גאנצען עקספארט, האט אין יאהר 1930 דייטשלאנד אבגענומען בלויז 29 פראצענט פון פוילענס פראדוקציע. נישט בעסער איז עס געווען ביים אריינפיהרען סחורות פון דייטשלאנד. מעהר ווי 43 פראצענט פון זיין גאנצען בעדארף אין אויסלענדישע סחורות אין יאהר 1930 האט פוילען געקויפט אין דייטשלאנד בלויז 28 פראצענט פון זיין בעדארף.

די סבה איז די, וואס מיר קענען נישט בעצאהלען די אריינגעפיהרטע סחורות, ווייל אונזערע לעבענסמיטעל-פראדוקטען זענען ווי אלע פראדוקטען אין דער גאנצער וועלט שטארק געפאלען.

מיר זענען איצט געקומען אויפ׳ן לייפציגער יריד, דעם גרעסטען פערקויף-פלאץ פון דער גאנצער וועלט, בכדי צו ווייזען קודם - כל אונזערע תוצרי-הארץ, וועלכע צעהלען זיך צו די בעסטע אין דער גאנצער וועלט. אין איין וועגס האבען מיר אויך געוואלט, אז אונזערע אינדוסטריעלע ערצייגענישען זאלען געזעהן ווערען פון סוחרים פון ארבע כנות העולם, זיי זאלען זעהן, אז מיר בעמיהען זיך צו שאפען אינדופסריען, וואס זא״ען קענען בעשטעהן די קאנקורענץ פון אלע וועלט-אינדוסטריען.

צום ערשטען מאהל האבען מיר אויסגעשטעלט שפיריטואזען פונ׳ם מלוכה-מאנאפאל. דעסגלייכען אונזערע טאבאקען, פון פערשידענע חיות און בהמות, וואס לעבען ביי אונז. די פערשיידענע האנדארבייטען פון אונזערע בארג-בעוואוינער אנגעהויבען פון די פשוט׳ע האנדארבייטען ביז צו קינסטלערישע טייערע חפצים.

אוראי שפילט אין אונזער ווירטשאפט א גרויסע ראלע אויך די אייזען, קוילען און צוקער-אינדוסטריע און מיר בעמיהען זיך דא אין לייפציג צו ווייזען דער גאנצער וועלט, אויף וועלכער הויכער מדריגה מיר האבען געבראכט די דאזיגע אינדוסטריען אין דער קורצער צייט פון אונזער זעלבסשטענדיגער מלוכה.

„איך בעט אייך — האט אינזש. אדאמקיעוויטש געענדיגט — דורך די יודישע צייטונגען פון דער גאנצער וועלט, איבערצוגעבען די יודישע סוחרים, אז מיר זענען געקומען קיין לייפציג הערען דאס אורטייל פון אלע סוחרים איבער אונזער ארבייט און מיר וועלען זיך זיכער איינריכטען און ענדערען אונזער פראדוקציע, אויב דער פסק דין פון די וועלט-סוחרים וועט עס פון אונז פערלאנגען.

ז. האבער.

רוסען האבען מיך געטראגען אויף די הענד און אנטלאפען מיט מיר. יעצט אבער זענען זיי פון גרויס שרעק געווארען שרעקליך בייז אויף זיך אליין. איינער פון זיי, נאכדעם ווי מיין איידעם האט ארויסגעזאגט די ווערטער, אז מיר אלע זענען פערלוירען, האט זיך יענער אויסגעכאפט ווי פון לאטערגיע און אנגעגאסען פיל מיט רוגזה האט ער זיך אנגערופען קריצענדיג מיט די צייהן:

— חבר קאמיסאר, צו-וואס האט איהר אונז אהערגעשלעפט. איהר האט פון אונז געמאכט פעררעטער. צו וועלכען טייוועל האט איהר זיך איינגעשטעלט פאר אייער שוועה׳ז אדרבא, איך פרעג אייך, צי פאר א בורזשוי, א קאנטר - רעוואלוציאנער, האט זיך דאס געלוינט אבצוגארען די רעוואלוציאנער פאכט און דערצו איינשטעלען זיין די זעהר באנג אויף דער גאנצער מעשה און מיין מייגונג איז מיר זאלען עפענען די טהיר און ארויסגעהען צו אונזערע חברים און זיך ענטשולדיגען פאר זיי. איבערגעבען דעם בורזשוי, ס׳הייסט מיך, אין זייערע הענד און זיך מודה זיין אויף אונזער פערברעכען. —

דער קאמיסאר האט גארנישט געענטפערט. ער איז געשטאנען ווייס און געביסען די ליפען. נישט קאנענדיג זיך דערוואריפען אויף ענטפער, האט דער צווייטער רוס א קלאפ געגעבען אין טיש און זיך געווענדעט צום ערשטען:

— צו-וואס בעטסטו זיך ביי איהם, קום. איך געה אויך ארויס צו זיי און כ׳וועל אויסזאגען דעם גאנצען אמת אז דער קאמיסאר האט אונז אבגערעדט, ווייל ער האט געוואלט רעטען זיין ווייב׳ס פאטער. מיר האבען נישט געוויסט און געמיינט, אז ער האט פאקטיש א ערלויבניש פון דער מאכט. ער האט אויך אונז אבגענארט און ערשט דא אין דארף האבען מיר זיך דערפון דערוויסט. אונז וועט גארנישט געשעהן. קום, איך געה דער ערשטער אויב דו ווילסט נישט וועל איך אליין געהן. —

דער דאזיגער דוס האט נישט געמיינט אויף קיין שפאס און ער האט ווירקליך גענומען שטעלען טריט צו דער טהיר. ווען ער האט געוואלט אויפשליסען איז צו איהם צוגעשפרונגען מיין יונגערע טאכטער, סאשא, די טשעקא-אגענטקע, איהם צוגעשטעלט דעם רעוואלווער צו דער שלייף און מיט א רציחת-קול א זאג געפוהן מיט פערביסענע צייהן:

— איוואן, אויב געהסט נישט צוריק, לאז איך דיך דא א טוידטער אויפ׳ן ארט. איך בין אזוי געטריי די באלשעוויקעס ווי דו. אבער מיין טאטע איז אומשולדיג. איך בעפעהל דיר זאפארט אבצוטרעטען פון דער טהיר. איך וועל שוין געפינען א אופן ווי אזוי מיר זאלען זיך רעטען. קום צוריק מיט מיר קאנסט זיך פערלאזען אויף מיר. כ׳האב שוין וויכטיגערע בעוויזען. איוואן מאך נישט קיין טומעל און הארך מיך. —

איוואן איז שטעהן געבליבען ווי צעמישט. ער האט געפאלגט מיין טאכטער און זיך צוריקגעקעהרט צו אונז אין שטוב. דאן האט סאשא גענומען אויסגעפינען א בעהעלטניש פאר אונז. זי האט אזוי לאנג געזוכט ביז זי האט ענדליך זיך אנגעשטויסען אויף א קעלער, וואס איז געווען אין דער זעלבער שטוב. זי האט דעם קעלער געעפענט און געהייסען אונז אלע אריינשפרינגען ווען מיר זענען אראב אין קעלער, האט זי צוגערוקט א בעטעל, ארויפגעשטעלט עס איבער׳ן קעלער און ערשט דערנאך זיך אראבגעלאזט צו אונז,

מארד, אדער א פארפאל.

מיט בערך א האלב יאהר צוריק איז אין פשיטיק אין א שעהנעם, העלען מיטענטאג דערשאסען געווארען ביי זיך אין וואהנונג א געוויסער בונם ליפשיץ, א בחור פון 27 יאהר, עטליכע וואכען פאר דער חתונה.

געשאסען האט איהם א שייגעץ, וואס איז בעקאנט אין גאנצען שטעטעל מיט'ן נאמען יאנעק. אין פשיטיק זענען ארומגעגאנגען פערשידענע קלאנגען וועגען די אומשטענדען, ביי וועלכע ליפשיץ איז אומגעקומען. אזוי למשל האט מען אין שטעטעל געשמועסט, אז די סבה פון מארד זאל זיין א ליעבע פון א יודיש מיידעל מיט'ן יאנעק'ן. דאס מיידעל האט צו ליפשיק'ן אנגע-הערט א קוזינקע און זיות ער האט געווארענט דעם פאטער אויב ער וועט די טאכטער נישט אוועקנעמען פון שייגעץ, וועט זי איהם [illegible] א [illegible] — זאל מען זיך האבען אין איהם ניקם געוועזן. די קוזינקע, א בעליידיגטע פון אזעלכע ווערטער, האט זי דאס דערצעהלט דעם שייגעץ און ביידע זענען נאך מיט א דריטע, אויך א שייגעץ, יאנעק'ס א קאלעגע, אוועק צו ליפשיצען אין שטוב, בכדי אויסצו-פיהרען א ביית עדות. נאך אדורכ-גלייכען דעם סכסוך איז געבליבען, אז ב. ליפשיץ זאל בעצאהלען 50 זל. קנס אויף צו-טרינקען ברודערשאפט. אזוי ווי ליפשיץ האט נישט געפאלגט דעם פסק, האט יאנעק געדראהט מיט קאנ-סעקווענצען און ער זאל איהם האבען טאקע דערפאר געשאסען.

אזוי האט דאס שטעטעל אויסגע-טייטש די סבה פון ליפשיצעס טוידט. אבער אין געריכט האט קיינער פון גאנצען שטעטעל נישט בעשטעטיגט די ווירקליכקייט פון דער דאזיגע השערה.

די טעג איז דער פראצעס געגען יאנעק'ן פארגעקומען אין ראדאמער קרייז-געריכט, וואו די קוזינקע האט ערקלערט, אז יאנעק האט ליפשיצען נישט געוואלט שיסען, נאר שפילענדיג זיך נישט פארזיכטיג מיט'ן רעוואלווער האט ער אויסגעשאסען און אויף א אומגליקליכען איפן האט די קויל פערבלאנדזשעט צו איהר קוזין. דאס מיידעל איז אנוועזענד געווען ביי דעם נרויריגען פארפאל אין פארן געריכט האט זי איהר עדות זאגען בעשטעטיגט אונטער א שבועה.

פון אלע עדות, אפילו מצד די קרובים פון דערשאסענעם, איז נישט קלאר בעוויזען געווארען, צי יאנעק האט בעוואוסטזיניג דערשאסען ליפשי-צען, אדער דאס איז געווען א נישט-פארזיכטיגער פאל.

דאס געריכט האט יאנעק'ן פער-משפט אויף 12 מאנאטען תפיסה אראפ-רעכענדיג 7 פון זיי, וואס ער איז ביז'ן פראצעס אפגעזעסען.

די פאפולערע און איבעראל - אנערקענטע

פאראנטע פארבערריי און כעמישע פראלניא

J. ZÜCHNERA

נעמט אן צו פארבען און צו פוצען אויף א כעמישען אופ'ן

מענער און דאמען - גארדעראבעס, ווי אויך גארניטורען קאסטיומען, פאלטענס, קליידער, בלוזקעס,

און אלערליי פוטערווארג.

דאס אלץ ווערט אויסגעפיהרט פינקטליך, סאליד און ביי צוגענגליכע פרייזען.

די פירמע י. ציכנער, בעזיצט א פיליאל אויף זשעראמסקי 47 וואו עס ווערען אנגענומען אלערט בעשטעלונגען פאר דער דערמאנטער פארבעריי

— און פראלניע. —

J. ZÜCHNER, Radom,

Spacerowa 21

א שפּאַס פון א שטייער = צאהלער.

אין שטאדט דערצעהלט מען פאל-גענדען קוריאז:

א סעקוועסטראטאר איז געקומען דורכ-צופיהרען אַן עקזעקוציע אויף די שטוב זאכען פון א געוויסען שטייער-צאהלער.

ליידער האט זיך דער עקזעקוטאר איבערצייגט, אז אלץ אין שטוב איז שוין סעקוועסטרירט פאר אנדערע אנ-דערע שטייערן און ער האט זיך דאן געווענדעט צו דעם בירגער מיט דער פראגע, צי ער האט נישט ביי זיך, וועלכע עס איז בעהאלטענע חפצים.

— איך האב — האט ער געענטפערט נאך א געדיסען איבערטראכטען זיך וועגען דעם.

דער עקזעקוטאר האט זיך דערפרייט הערענדיג, אז זיינע ווערטער בעשטע-טיגען זיך און האט זיך געווענדעט צו איהם אז ער זאל איהם שוין מגלה זיין דעם אוצר.

— אבער ערלויבט מיר — האט וויי-טער געזאגט דער שטייער-צאהלער — ס'איז אזא אומאנגענעמע זאך וועגען וועלכער מ'רעדט נישט... דער עקזעקו-טער האט זיך שטארק געפרייט און גלייך אויפגעפאדערט אונזער [illegible]

פערמאכענדיג איבער זיך דאז טהירעל.

ווען מיר זענען דארט געווען בערך א האלבע שעה, האבען מיר דערהערט ווי מען קלאפט אין דער טהיר. אז מהאט אזוי שנעל ניט געעפענט האט מען אניעהו בען רייסען ביי די לאדענס און מ'האט געפיקט אין געסטורקעט פון אלע זייטען. דאס אלטע פאר-פאלק האט זיך אויפגעכאפט און איז אראב עפענען די טהיר. אפשר א רגע דער-נאך האבען מיר דערפיהלט ווי איבער אונזערע קעפ אויף דער פאדלאגע, וואס איז געווען דער סיפוט פון קעלער האבען זיך א שאט אריין געטוהן די גאנצע מחנה מענשען מיט שווערע בעשטיוועלטע פיס, אונטער וועלכע די ערד האט אזש געציטערט. זיי זענען א ווילע געבליבען שטעהן און גע-פרעגט, צי דא האלט זיך נישט אויף עטליכע רויטע-ארמייצעס און, צי זיי זענען דא נישט געווען. דער פויער האט זיך געמאכט פערשלאפען און געענטפערט אזוי, אז ער ווייסט נישט וואס מען פרעגט איהם. זיי האבען זיך לאנג אין דער הייך נישט אויפגעהאל-טען, נאר ארומקוקענדיג זיך בלויז אי-בער דער שטוב האבען זיי גענומען דעם וועג אויף צוריק און זענען פער-שוואונדען.

נאך זייער אוועקגעהן זענען מיר אזוי שנעל נישט ארויס פון קעלער און געווען אין גרויס פחד צו זעהן וואס ווייטער וועט געשעהן.

דער קעלער איז געווען קליין און פון גרויס ענגשאפט האבען מיר זיך געקורטשעט און צונויפגעפלאנטערט, אזוי, אז איינער איז געהאנגען אויפ'ן צווייטען. ס'איז געווען פינסטער ווי אין א טאפ און איינער דעם צווייטען האט נישט אנגעהויבען צו זעהן. קיי-נער פון אונז האט נישט גערעדט, נאר איין איוואן האט געסאפעט און כסדר געשאלטען און געפליכט, איבערהויפט מיך, דעם בורזשוי, וואס צוליב מיר מוז ער דא ליגען אין קעלער אין איין טויט-שרעק.

ביסלעכווייז, ביסלעכווייז האט עמי-צער פון אונז אונטערגעהויבען דאס טהירעל פון קעלער און ס'האט אריינ-געשטראהלט צו אונז דורך דער אפע-נער שפאלט א ביסעל ליכט פון פער-קאפטשעטען לעמפעל. מיר האבען זיך דאן דערזעהן און איוואן האט זיך פערשעמט און אויפגעהערט צו שילטען.

דורך דער עטוואס אנגעלעהנטער טהיר האבען מיר געזעהען ווי דער אלטער פויער לויפט ווי א משוגענער איבער דער שטוב און ווארפט זיך: אבער וואו זענען זיי אהינגעקומען די אונ-בעקאנטע מענשען? ווער זענען זיי די ערשטע און ווער זענען די לעצטע? עפעס געפעהלט מיר נישט די גאנצע מעשה, כ'ווייס נישט וואס איז בעסער צי וואס מ'האט זיי נישט געטראפען, צי וואס, וואס מ'וואלט זיי יא געטרא-פען. איינס זעה איך, מיין ווייב, אז דא קומט פאר נישט קיין הייליגע שפיעל. וואס זאגסטו צו דעם מא-ריליא? —

— מיר דאכט זיך — האט זיך די אלטע פויערטע אנגערופען — אז די מענשען האבען זיך בעהאלטען אין קעלער. וואס בעדארף שטעהט נישט ווי פריהער, נאר איבער'ן קעלער. זעהסט נישט פאוועלו!

— אבער ש-ש-ש מארילא רעד נישט הויך. איך זעה שוין ביסט גע-רעכט. אבער שווייג, ווייל דאס מיליי-טער קאן זיין איז נאך נישט אוועק-געפאהרען, לאמיר צו ווארטען נאך א ביסעל —

אז ס'איז אוועק א עטיקעל צייט איז דער אלטער פויער ארויס פון שטוב. זיך געזוימט דארט א פאר מינוט און ווען ער איז צוריק אריין אין שטוב, האט ער אוועקגערוקט דאס בעטעל און אויפמאכענדיג דעם קעלער אריינגע-שריגען צו אונז, אז מ'קאן שוין ארויס ווייל יענע זענען שוין נישטא.

(פאָרטזעצונג קומט)

דראָהונג פון שטראָף-קאָנסעקווענצען צו ווייזען יענע חפצים.

— אָבער פאַניע, יענץ חפץ איז מיר שווער אייך פאַרצושטעלען. —

— וואָס איז דאָס אזעלכעס און ווי הייסט עס? — איז דער עקזעקוטאָר נישט אָבגעשטאַנען און אַלץ געפאָדערט דאָס זייניגע.

— מיין פערמעגענס, וואָס איז מיר נאָך געבליבען, פאַניע לעבען, הייסט חעמאָרידען — האָט דער יוד קוים זיך געוואגט אויסצוזאָגען דעם סוד.

— יאָק, העמאָרידיז — האָט דער עקזעקוטאָר זיך גע'חידושט — זאָל זיין העמאָ־ידען, אָבער ווערפה איז עס עפעס?

— דאָס ווייס איך נישט, ווי פאר ווע־מ־ין — האָט דער יוד געענפערט מיט שטויגונג, וואָס דער עקזעקוטאָר פערשטעהט איהם נישט.

— וואָס פערדרעהט איהר א קאָפּ, ווייזט וואָס איהר האָט און א סוף — איז שוין דער עקזעקוטאָר ארויס פון געדולד.

— אָבער פאַניע, וואָס זאָל איך טוהן, אז דאָס חפץ געפינט זיך גראָד אויף אזא אָרט, וואָס מ'קאָן נישט ווייזען, וואָס בין איך שולדיג?

מ'האָט זיך געשפּארט אהין און אַהער. דער סוף איז געווען, אז דער עקזעקוטאָר איז אוועק בייז מיט דער התראה, אז ער וועט דעם יוד איינקלאָגען פאר נישט וועלען אויסגעבען דעם פערמעגען-בעשטאַנד.

העבּרעאישע מאטורע=עגזאמענס אין גימנאזיום „חובבי=דעת".

פאַריגע וואָך זענען אין גימנאזיום „חובבי דעת" פאָרגעקומען די יעהרלי־כע העברעאישע מאָטורע - עקזאמענס מיט דער בעטייליגונג פון ד״ר ווייס, דאָצענט פון וואַרשאָווער יוראיסטישען אינסטיטוט. דעם עקזאמען האָבען אויס־געהאַלטען אלע שילער פון דער 8 קלאַס, וועלכע זענען צו איהם צוגע־לאָזט געוואָרען. די שילער האָבען ארויסגעוויזען א גרויסע קענטניש פון אלע יודאיסטישע לימודים. מאַטורע־צייגנישען האָבען בעקומען די שילער: אונגער ירחמיאל, גאָלדפאַרב שמאי, קאָרמאַן גד, פרידמאַן יאיר, ניימאן יהודה, שאַפיר דוד, שאפיראָ צבי, און שיצער דבורה.

די שטאדט=גאזאווניע
— פערקויפט —
הורט און דעטייל
פרעפּאַרירטע סמאָלע — קארבאָלינעאום
און קאָקס
צו בעדייטענד ביליגע פרייזען
— פיהרט אויס —
גאז=אינסטאלאציעס
וואַננע אייוועלעך
קיכלעך צו קאָכען
אייוועלעך צו וואַרימען
— בעשטעלונגען נעמט-אָן —
GAZOWNIA MIEJSKA
MŁODZIANÓW, Tel. 134 skrz. p. 28

פון דעם ציוניסטישען לעבען אין ראדאם.

(קאָמוניקאַט)

לעצטענס איז פאָרגעקומען א אויסערגעוועהנליכע אלגעמיינע פערזאַמ־לונג פון די מיטגלידער פון דער ציוניסטישע אָרגאַניזאציע. די פערזאַמ־לונג האָט אויסהערענדיג דעם בעריכט וועגען דער לאַגע אין דער אָרגאַניזאַ־ציע, אויסגעוועהלט א נייעם קאָמיטעט, אין וועלכען עס זענען אריין די ה״ה: פראָפ. מושקאטבלוט, מ. ל. פישמאַן, ש. צוקער, א. באקמאַן, מ. באקמאן, מ. באַנקער, י. ווייסבאָרד, מ. גראַנעק, ה. רוטמאַן, ש. ראָזענבערג, גאָלדפארב, אייגער, ווינשטאָק, קאָרמאַן (דגני) און א. פישמאָן.

צום שלוס פון דער פערזאמלונג האָבען די מיטגלידער פון דעם ניי־געוועהלטען קאָמיטעט, מ. ל. פישמאן און ש. צוקער פייערליך ערקלערט, אז דער נייער קאָמיטעט שטעלט זיך אלס אויפגאבע צו סאַנירען די אָרגאַניזאציע און זי צו פערשטאַרקען. זיי האָבען אויך צוגעזאָגט, אז ביי יעדערער וויכ־טיגער אַקציע וועט דער קאָמיטעט זיך צופאַסען צו די „פערלאַנגען" פון די מיטגלידער פון דער ציוניסטישע אָר־גאַניזאציע.

דער פאָרש-עהער פון צ. ק. פון דער ציונ. אָרג. אין פוילען ה' אדוו, א' טאַלפע בעגריסט דעם ניי-געוועהל־טען קאָמיטעט און דריקט אויס זיין האָפנונג, אז דער קאָמיטעט וועט טהון אַלץ, כדי צו שטעלען די ציונ. אָרג. אין ראדאָם אויף דער געהעריגער הויך.

דער קאָמיטעט האָט זיך קאָנסטיטו־אירט אויף דעם פאָלגענדען אופן: מ. ל. פישמאָן, מ. באַקמאָן, ש צוקער — פרעזידיום, מ. גראַנעק — קאַסירער, ראָזענבערג - סעקרעטאָר.

אין צוזאַמענהאַנג מיט די בעפאָר־שטעהענדע וואַהלען צום קהלה-ראַט, האָט דער קאָמיטעט געשאַפען א וואהל־קאָמיטעט, וועלכער וועט אָנפיהרען מיט דער וואהל-אקציע. דער קאָמיטעט האָט ארויסגעלאָזט אין שטאָדט א אויפ־רוף מיט דער אויפפאָדערונג נאָכצוזע־הען די וועהלער - רשימות, וועלכע זענען אויס עלעגט צום קאָנטראָלירען אין לאָקאַל פון דער קהלה. גלייכצייטיג איז אין לאָקאַל פון דער ציונ. אָרג. געעפענט געוואָרען א רעקלאַמא־ציאָנס-ביוראָ, וואו אלע, וועלכע זענען צוליב פערשידענע סיבות נישט אריינ־געטראָגען געוואָרען אין די וועהלער־רשימות, וועלען קענען געגען דעם אונגערעכטען צורופען זייער רעכט צום וועהלען רעקלאַמירען. אין אַלגע־מיין זעהט זיך לעצטענס א אויפלעבונג אין דער ראדאָמער ציוניסטישער אָר־גאניזאציע, וועלכע איז אין משך פון א לענגערע צייט געלעגען אין א לע־טאַרגישען שלאָף.

יאנאס טורקאוו מיט זיין אנסאמבל אין ראדאם.

ווי מען טיילט אונז מיט, האָט דאָס אויסשליסליכע רעכט אויפצופיהרען אין פוילען אויף דער יודישער ביהנע די אויסגעצייכענטע פיעסע „10 יאָהר אין איין סעקונדע" (א אפגענאַרט פאַמיליען־לעבען) פון בעוויסטען פראנצויזישען דראמאטורג מארצעלויס שיפער, בעקו־מען דער בעריהמטער יודישער אַרטיסט און רעזשיסער יאָנאָס טורקאָוו, וועל־כער קומט צו אונז נור אויף איין פאָרשטעלונג און וועט אויפפירען מיט זיין אַנסאַמבל זונטאָג דעם 5-טען אַפּריל אין טעאַטער „ראָזמאַיטאָשטשי". די ידיעה האָט ארויסגערופען א גרויסען אינטערעס אין אלע קרייזען און שיכטען פון ליבהאבער פון בע־סערען יודישען טעאַטער און עס איז פאַראויסצוזעהן א איבערפולט טעאַטער אויף דעם העכסט אינטערעסאַנטען פאמיליען פראָבלעם מיט יאָנאָס טור־קאָוו בראש.

כדי צו געבען די מעגליכקייט אַלע קרייזען פון טעאַטער-ליבהאבער צו זיין אויף דער פאָרשטעלונג האָט די דירעקציע בעשטימט צוגענגליכע פריי־זען פון בילעטען, וועלכע זענען צו בעקומען אין אַפטייק-סקלאַד פון ה' צימערמאָן, לובלינער 11.

דאנקזאגונג.

די געזעלשאפט „תומכי עניים" אין קעלץ, דריקט אויס
א הארציגען דאנק די בעקאנטע און איבעראל בעוואוסטע
ווײַן און מעד־פאַבריק „ווינום" אין קעלץ
פאר'ן אוועקשענקען אומזיסט 300 פלאשען ווײַן אויף ארבע כוסות
פאר די קעלצער אָרימע אידען.

זאָל דער שעהנער און ערהאבענער טהאט פון דער פירמא „ווינום"
אין קעלץ, דיענען אלס בײַשפיעל פאר פיעל אַנדערע קעלצער פירמעס
און סתם פערמעגליכע פערזאָנען.

די געזעלשאפט **„תומכי עניים"**
— אין קעלץ. —

p. Prezesowi Rady Nadzorczej **M. Rubinsztajnowi**
z okazji zaślubin córki
Sali z p. A. Rotenbergiem
zasyła serdeczne życzenia

p e r s o n e l
Sp. B-ku Rzemieślniczego
w **Radomiu.**

א הערצליכען מז"ט ווינש איך מיין חבר משה רובינשטיין עט פרוי
צו דער האָכצייט פון זייער טאָכטער
סאַלע מיט ה' א. ראָטענבערג
דעם יונגען פּאָר'ל א גליקליכע צוקונפט
שמואל אײַדעלבוים עם פרוי.

דעם פרעזעס פון דער קאָאָפּ. האנדוו.-באנק ה' מ. רובינשטיין
ווינשען א הארציגען מז"ט צו דער האָכצייט פון זיין טאָכטער
סאַלע מיט ה' א. ראָטענבערג
דער ראט און פערוואלטונג
פון דער קאָאָפּ. האנטוו.-באנק אין ראדאם.

Zarząd Banku Kredyt.-Spółdzielczego
Sp. z ogr. odp. w KIELCACH,
zawiadamia niniejszym swoich członków, iż w dniu 6 kwietnia r. b. o godz. 6-ej w 1-szym terminie, lub o godz. 8-ej p. p. w drugim terminie, bez względu na ilość obecnych, odbędzie się we własnym lokalu, przy ul. Marszałka Piłsudskiego Nr. 6

WALNE ZGROMADZENIE

z następującym porządkiem dziennym:

1. Zagajenie Zgromadzenia.
2. Wybór Przewodniczącego Walnego Zgromadzenia
3. Odczytanie protokułu z poprzedniego Walnego Zgromadzenia
4. Odczytanio bilansu i r-ku Strat i Zysków
5. Zatwierdzenie bilansu wraz z r-kiem Strat i Zysków za r. 1930
6. Podział zysku
7. Budżet na rok 1931
8. Określenie najwyższej sumy zobowiązań, jakie Spółdzielnia może zaciągnąć
9. Oznaczenie granic najwyższego kredytu, jaki może być udzielony członkowi Spółdz.
10. Wybory do Radz i Zarządu 11. Zmiana par. 12 Statutu
12. Upoważnienie Zarządu do prowadzenia wszelkich spraw sądowych w imieniu Spółdzielni)
13. Wolne wnioski

Bank Kredytowo-Spółdzielczy
Sp. z ogr. odp. w KIELCACH.
(—) P. Złoto (—) M. Kohn (—) E. England

וואָרנונג
פאַר אונזערע ג. קאָנסומענטען פון דער שטאָדט ראדאָם.

מיר מאכען אויפמערקזאם אַלע קאָנסומענטען פון ראדאָם און אומגעגענד,
דאָס די טהע פון דער ראדאָמער פאקאָוואַניע אונטער דער פירמע

ANGLO STAR TEE London

וועלכע פערקויפט די טעע אין די שזובען איף ראָמעס און פערפאַקט זיך
איף דער פירמע **WYSOCKI i S-ka** האָט קיין שום געמיינזאמעס נישט
מיט דער ריכטיגער לאַנגיעהריגער טהע פירמע

W. WYSOCKI i S-ka Moskwa
THE ANGLO ASIATIC C°
L. t. d. London Oddział w GDAŃSKU

מיט דער לאַנגיעהריגער מארקע „שיף"
פערטרעטער איף דער קעלצער וואָיעוואָדזשאַפט

Z. BIRENCWEIG
Radom.

ZNAK OCHRONNY

כשר לפסח קאָנקורענץ! כשר לפסח
ווייז, מעד, י"ש, כרמל
די לאַנג עגזיס־טירענדע פירמע **„ירמיה ראָזענבערג"** וואָלאָווא (21)
אין פערזעהן אויפ'ן קומענדען פסח מיט א גרויסען אויסוואהל פון פערשידענע
ווייַנען אויסלענדישע און איינלענדישע, מעד,
י"ש 96° ווי אויך כ־מל־ווין און קאָניאק.
די רעילקייט און כשרות פון דער פירמע איז אלעמען בעקאנט.
דעריבער קויפט — נור ביי — **ירמיה ראָזענבערג** וואָלאָווא № 21

כשר לפסח
די בערימטע טעע **וו. וויסאָצקי** עט קאמפ.
און שאקאלאד און קאקאא **Anglas**
מיט א ספעציעלען הכשר פון ווארשאווער און דאנציגער ראבינאט
איז צו בעקומען אין אלע קאָלאָניאל געשעפטען.

יר ווריקן אויס דעם טיפס ן מיטגעפיהל דעם ה' **מאקס טשענטשאָווסקי**
צוליעב דעם טויט פון זיין פאָטער
ל י י ז ע ר ז. ל.
די דאמען סעקציע
ביים שניידער פאך אין ראדאָם.

מכירת חמץ
בצת ידידים (מחמת דוחק הזמן) בעהט איך אלע מיינע פריינד דוכאויס
צי פערשרייבען ביי מיר מכירת חמץ
ולכל השומע יונעם ותבא עליו ברכת טוב!
מורה הוראה **פערקאל** רינעק (7) 6

PRZETARG.

Gazownia Miejska w Radomiu ogłasza przetarg na nieograniczoną dostawę

fityngów czarnych od 2½ do 3/8

W ofercie należy podać termin dostawy i warunki płatności.

Oferty należy składać w zalakowanych kopertach z napisem „Oferta na fityngi" w biurze Gazowni Miejskiej do dnia 30 Marca 1931 r.

pod adresem:

GAZOWNIA MIEJSKA
RADOM,
Skrzynka pocztowa 26.

א הערצליכען מז"ט ווינשען מיר
דעם ה' וויילק
צו זיין האכצייט מיט פרל'
קארמאן.

חברים ג קראקאדסקי, קיעלץ.

אכטונג עלטערען!

צי איז אייך בעקאַנט, אַז כמעט א האלב־יאָהר עקזיסטירט אין ראַדאָם

א 7-קלאַסגע יודישע „שול-קולט" שול!

מיט רעגירונגס-רעכט וואָס איהר פּראָגראַם ענטשפּרעכט 4 קלאַסען גימנאַזיע!!

צי ווייסט איהר, אַז די „שול-קולט" איז לויט איהר וועזען און כאַראַקטער די איינציגע נאַציאָנאַל-וועלטליכע יודישע שולע אין ראַדאָם!!

די „שול-קולט" שולע, אין וועלכער עס ארבייטען רוטינירטע און קוואַליפיצירטע לעהרער - פּעדאַגאָגען, האָט זיך געשטעלט אלס אויפגאַבע צו דערציהען א דור פון געבילדעטע יודען און גוטע בירגער.

יודאַאיק (תנ"ך, תּלמוד, העבּרעאיש, יודישע געשיכטע) פערנעמט זעהר א ברייטען אָרט אין לערן-פּראָגראַם פון דער שולע.

יודיש און העבּרעאיש ווערען זעהר ערנסט בעהאַנדעלט און שטעהען אויף א הויכער מדרגה. דער פּראָגראַם פון די אלגעמיינע למודים ענטשפּרעכט ריכטיג 4 קלאַסען רעגירונגס-גימנאַזיע.

עלטערן! געדענקט אָן דעם ריכטיגען דערציהונגס-אנשטאַלט

„שול-קולט" אין ראַדאָם

(וויטאָלדא 7)

קעלצער אבטיילונג

די גרויסע לויה פון ראַטמאַן גאָלדשיידער ז"ל.

טויזענדער מענשען פון אַלע שיכטען פון דער קעלצער יודישער בעפעלקערונג האָבען זיך פאַריגען דאָנערשטאָג פערזאַמעלט, בכדי אָפּצוגעבען דעם לעצטען כבוד דעם יונג-פערשטאָרבענעם געזעלשאַפטליכען עסקן, האַנדווערקער-פיהרער אין קעלץ, ראַטמאַן יוסף גאָלדשיידער.

פּינקטליך 3 אזייגער נ. מ. ריהרט דער לויה-צוג פון אָרט. נאָכ'ן אָרון געהען די נאָהנטע פאַמיליע פון פערשטאָרבענעם און צעהנדליגער דעלעגאַציעס מיט די פערוואַלטונג'ס-מיטגלידער פון האַנדווערקער-פעראיין בראש. צווישען די דעלעגאַציעס זעהט מען אויך דעם שטאָדט-פּרעזידענט טשיכאַצקי און פּרעזעס פון שטאָדט-ראַט מאַסאַלסקי.

די אָרדנונג אויפ'ן גאַנצען וועג ביז צום צום בית-עלמין האָבען מיסטערהאַפט געפיהרט די האַנדווערקער.

אויפ'ן בית-עלמין הויבען זיך אָן די טרויער-רעדעס. דער ערשטער רעדט דער קעלצער רב ראַפּאַפּאָרט. היות אָבער, ווי עס איז אין חודש ניסן, ווען מען טאָר נישט מאַכען עפ"י דין קיין הספּדים, ערקלערט בלויז הרב ראַפּאַפּאָרט, אַז יער נפטר האָט געהאַט גרויסע פערדיענסטען פאַר אונזער שטאָדט און זיינע גוטע מידות און ריהמפולע טעטיגקייט זענען מחייב מען זאָל איבער איהם מאַכען א הספד. הרב ראַפּאַפּאָרט דריקט אויס דעם טיעפסטען צער דעם קעלצער יודישען האַנדווערקערטום און דער טרויערענדער פאַמיליע צוליב זייער גרויסע אבידה.

אין נאָמען פון דער פאָלקס-באַנק רעדט דירעקטאָר י. מ. רייזמאַן. ער גיעט איבער וועגען דער ענערגישער ארבייט, וואָס דער פערשטאָרבענער גאָלדשיידער האָט יאָהרען לאַנג געווידמעט דער ענטוויקלונג פון דער פאָלק'ס-באַנק. תמיד האָט ער געשטרעבט, אַז די באַנק זאָל בעקומען א אייגענעם בנין. אַט איז זיין שטרעבונג פערווירקליכט געוואָרען, אָבער גאָלדשיידער האָט ליידער, ווי עס איז דער גורל פון פיעל יודישע קעמפער און פיהרער, נישט זוכה געוועזען צו זעהן די פערווירקליכונג פון זיין האָפנונג און שטאַרקען בענעהר. זיין נאָמען וועט בלייבען שטענדיג אין זכרון.

אין נאָמען פון יודישען ראַטמענער-קלוב רעדט ראַטמען ד"ר פעלץ.

לענגערע און איינדרוקספולע רעדע האַלט דאַן אין נאָמען פון האַנדווערקער-פעראיין דאָזאָר ש. לייכטער. דער רעדנער קען זיך נישט בעהערשען און רעדט מיט א געבראָכענער שטימע.

מיט יאָהרען צוריק, ווען חבר גאָלדשיידער האָט פערלאָזט פוילען, האָט מען איינגעאָרדנט אינפּאָזאַנטע געזעגנינג'ס באַנקעטען. דאַן אָבער, איז ער צו אונז צוריקגעקומען פון יענער זייט ים, א טרייער, איבערגעגעבענעם פיהרער האָבען מיר היינט פערלוירען. דער רעדנער דערצעהלט דאַן נאָך וועגען די אונערמידליכע ארבייט, וואָס דער פערשטאָרבענער האָט געלייסטעט זייט יאָהרען פאַר דעם יודישען האַנטווערקער. דאָס אָרגאַניזירטע האַנדווערקערטום, וואָס שטעלט מיט זיך פאָר א שטאַרקען כח, איז אַלץ א דאַנק דער ארבייט פון גאָלדשיידער'ן!

דער זוהן פון פערשטאָרבענעם זאָגט קדיש, דער הויפּט-חזן ווינער מאַכט א „אל מלא רחמים" און — די לעצטע רירלעס ערד פאַלען אויף דעם פרישען קבר...

וואהל-כראניק.

היינטיגע וואָך איז אין קהלה-לאָקאַל שוין געוועזען ארויסגעלייגט די וועהלער-רשימה. אַלע פעראינטערעסירטע פערזאָנען, האָבען נאָך די מעגליכקייט ביז מאָנטאָג דעם 30-טען נאָכצוקאָנטראָלירען, אויב זייערע נעמען פיגורירען אין די רשימה. אין אַלגעמיין זענען פערצייכענט געוואָרען העכער 3500 וועהלער. אזוי אָרום וועט געברויכט ווערען ביז 250 שטימען אויף איין מאַנדאַט אין קהלה-ראַט.

אין קעלצער אגודה-לאַגער איז נישט היימליך. אויף איינער פון איהרע לעצטע זיצונגען, האָט א פאָרשטעהער פון די „צעירים" ערקלערט, אַז זיי קענען זיך נישט צופּאַסען צו די מעטאָדען, מיט וועלכע די אגודה האָט בדעה צו פיהרען דעם וואהל-קאַמף און דעריבער ענטזאָגען זיי זייער מיטאַרבייט.

שטאדט-ראַט זאל פונאַנדערגעלאזט ווערען.

אין שטאָדט געהען אָרום עקשנות-דיגע קלאַנגען, אַז די מאַכט וועט די נאָהנטסטע טעג פונאַנדערלאָזען דעם קעלצער שטאָדט-ראַט.

די סיבה דערפון זאָל זיין, די נישט האַרמאָנישע צוזאַמענאַרבייט פון דער מעהרהייט ראַטמענער. אויף דער לעצטער שטאָדט-ראַט זיצונג האָבען די ענדעקישע און סאָציאַליסטישע ראַטמענער ערקלערט, אַז זיי וואַרפען פון זיך אַראָב די פעראַנטוואָרטליכקייט פאַר דער שטאָדט-ווירטשאַפט. פון די מאַנדאַטען אָבער, האָבען זיי זיך נישט אָבגעזאָגט.

די היגע פוילישע צייטונג „גאַזעטאַ-קיעלעצקאַ" איז ארויסגעטרעטען מיט מיט א שאַרף אַרטיקעל, אין וועלכען עס ווערט געפאָדערט תיכף צו צולאָזען דעם שטאָדט-ראַט.

ערקלערונג.

אין צוזאמענהאנג מיט דעם ארויסטריט פון די ח"ה: לייביש ראזענ־שטיין, משה ראבינאוויטש, וועלוועל איידעלשטיין און בריק'ס אין „ראד. לעבען" נומ. 352, ערקלער איך דא דעם גאנצען אמת ווי ס'איז פארגע־געקומען. שוין א רייהע יאהרען, ווי איך בין א פעדערן־סוחר און האב נאך קיינמאהל אין מיין לעבען קיינעם נישט משיג גבול געווען. דער ענין פון די אויבענדערמאנטע ה"ה איז פארגעקומען אזוי:

זייענדיג אין ווארשא מיט א געוויסען סכום סחורה, איז מיר שווער געווען צו לייזען. די פרייזען, וואס מ'האט מיר אנגעבאטען איז גינשטאנען צוצולייגען. אבער מיינער א בעקאנטער, אויך פון דער זעלבער בראנזשע האט מיר אנגעוויזען א ארט, ס'הייסט ביי דעם קריסט, וואו איך וועל קאנען לייזען לויט א אויסגעהאלטענער פרייז. ווען מיין זוהן איז ארויס־געגאנגען פון קריסט, האט ער אומגעריכט געטראפען אריינגעהן דעם ה' וועלוועל איידעלשטיין. ערשט דעמאלט האבען מיר זיך דערוויסט, אז ער האנדעלט דארט. ה' איידעלשטיין האט מיט מיין זוהן נישט גערעדט, נאר ערשט אויף דער סטאנציע האט זיין מעקלער אנגעשלאגען צו קויפען 10 קילא פעדערען אויף דער זעלבער פרייז, וואס דער קריסט, גאר אנשטאט וואס דער קריסט צאהלט קאסע, האט ער געוואלט אויף וועקסעל.

וואס שייך זייער פארוואורף, אז מיין פרוי און זוהן זאלען זיי האבען מכלופר'שט געמסר'ט איז אויך שקר. דער קריסט האט געפרעגט מיין פרוי און זוהן, צי מען שפירט נישט די סהורות און דערביי צוגעגעבען, אז אויב זיי וועלען נישט זאגען די ריכטיגקייט, וועט ער פרעגען אנדערע מבינים. נישט וועלענדיג קאמפראמיטירט ווערן, איז מיין זוהן געווען געצוואונגען צו זאגען דעם אמת, אז דריי זעק ווייערע זענען גוט און דעם פיערטען זאק שפירט מען. נישט אמת איז, אז זיי האבען היזק געהאט קרוב 800 זל. דריי זעק ווייערע האט דער קריסט צוגענומען א דאנק דער בעשטעטיגונג פון מיין זוהן און ביים פיערט׳ן זאק, וואס זיי האבען פעקויפט אין ווארשא איז אויך א גרויסע פראגע, צי זיי האבען היזק געהאט א פריכה. פון קיין דין־תורה זאג איך זיך נישט אפ, נאר צוליב ערב יום־טוב האב איך ביי זיי פערלאנגט אבצולעגען די ד"ת אויף חוה"מ. דערביי אין אינטערעסאנט דער פאקט, וואס איך האב אמאהל געמאכט מיט'ן ה' איי־דעלשטיין א איסור און א חירום ביי ר' נחמנ'לע מורה הוראה, אז איינער אהן צווייטען זאל נישט לייזען און דאך האב איך זיך דער אך ערפאהרען, אז ער האט עובר געווען אויפ'ן איסור. דאס קאן איך בעווייזען מיט עדות.

אט אזוי זעהט אויס מיין השגת גבול און ה' וועלוועל איידעלשטיינ'ס עהרליכקייט.

שלום צוקערמאן (יזאעל 20)

דעם טיעפסטען מיטגעפיהל דריקען מיר אויס אונזער

חבר מענדעל טשעכאנאווסקי צוליבן טויט פון זיין

פאטער אליעזר ב"ע

חבר'ה „אהבת הברים"

ראדאם.

די סימבאלען פון ריינקייט.

ווען דער בעל־הבית נעהט ארום מיט א ליכט און איז בודק חמץ ערב פסח –

ווען דאס טייערע יום־טוב'דיגע געשיר גלאנצט ווידער אין זיין הערליכען גלאנץ, –

דאן שטעלט אויעך די בעל־הביתטע צערעס נעבען די ריינע, פסח'דיגע כלים, ווייל זי ווייס, אז דאס דאזיגע 100%־טיגע ריינע פלאנצען־פעטס איז שטרענג כשר און אז צו די פסחדיגע מאכלים קען מען אהן דעם פעטס בשום אופן נישט אויסקומען.

צ ע ר ע ס

איז א 100%־טיג ריינער פלאנצען־פעטס.

עפענטליכע ערקלערונג.

אין צוזאמענהאנג מיט די בעפארשטעהענדע קהלה־וואהלען אין ראדאם געפונען זיך אזעלכע, וואס וועלען אריינפיהרען אין א טעות די עפענטלי־כע מיינונג, אז ביי דעם צוזאמענשטעל די וועהלער־ליסטע זענען טענדענ־ציעז אוימגעמיטען געווארען א גרויסע צאהל וואהל־בערעכטיגטע. מיר ערקלערען, אז דאס שטימט נישט מיט די ווירקליכקייט. דאס צוזאמענשטעלען די ליסטע איז פארגעקומען גאנץ אביעקטיוו אהן שום טענדענציעזע פניות. דאס פעהלען פון א טהייל פערזאנען ערקלערט זיך מיט דעם:

1) אזוי ווי ביי די יעצטיגע וואהלען, האבען וואהל־רעכט אפילו אזעל־כע, וואס צאהלען נישט קיין עטאט, האבען די ליסטעס נישט געקענט צו־נויפגעשטעלט ווערען לויט די עטאט־ביכער, נור פון ספעציעלע עווידענ־ציעס, וועלכע זענען נאך געמאכט געווארען פון די אלטע קהלה פאר שווער געלד, און מוזען ווערען גרינדליך איבערגעארבייט.

2) דאס פעהלען פון א געוויסע צאהל בערעכטיגטע ביי א צאהל פון איינ־גע טויזענד וועהלער איז א גאנץ נארמאלע ערשיינונג און צוליעב דעם צוועק איז ארויסגעגעבען געווארען א אויפרוף, אז מען זאל זיך מיט די וועהלער ליסטע פעראינטערעסירען און קומען נאכקא:טראלירען, צי מען פיגורירט און אויב נישט אריינטראגען א רעקלאמאציע.

די מומלער זענען יעדענפאלס נישט אויסען די טובה און די גאנצ־קייט פון דער קהלה. זיי ווילען נור כאפען פיש אין מוטנעם וואסער, זיי בעמיהען זיך נור צו פערפעסטען די אטמאספערע פון דעם יודישען האריזאנט אין ראדאם.

וואהל־קאמיסיע

פון דער יודישער קהלה אין ראדאם.

Redaktor Ch. M. Herc

Drukarnia Wyd. Radomer-Kelcer Leben" Radom, ... 20.